

Частка другая – новая стратэгія ў дачыненні да Беларусі

Далейшае пагаршэнне сытуацыі ў Беларусі і зацікаўленасць Эўразьвязам беларускім пытаннем прывялі да выпрацоўкі ЭЗ новай стратэгіі ў дачыненні да Беларусі. Касмэтычных захадаў ужо не дастаткова, і за апошні час гэта зразумелі многія эўрапейскія ўстановы. Новая стратэгія мусіць абавязкова зьмяшчаць тры складнікі:

- новую філязофію палітыкі ЭЗ у дачыненні да Беларусі;
- захады;
- інструмэнты

Гэтыя складнікі дэтальна апісваюцца ніжэй. Неабходна зазначыць, што частка прапановаў ужо была прадстаўленая ў розных працах, частка – згадана ва ўступе.

Новая філязофія палітыкі ЭЗ у дачыненні да Беларусі – прынцыпы

Паколькі ранейшая палітыка ў дачыненні да Беларусі была непаслядоўнай. Новая палітыка мае зьмяшчаць больш дакладна вызначаныя прынцыпы наконт сытуацыі ў Беларусі:

– Палітыка ЭЗ павінна зьмяшчаць як кароткатэрміновыя задачы (сакавіцкія прэзыдэнцкія выбары), так і доўгатэрміновыя (дапамогу ў пабудове ў Беларусі грамадзянскай супольнасці як падмурку дэмакратыі). І першы, і другі кірунак вельмі істотныя. Сённяшнія палітычныя працэсы не павінны ігнаравацца ЭЗ з той прычыны, што апазыцыя сама ня можа зьмяніць сытуацыі ў краіне. Неабходна зразумець: вырашэнне беларускага пытання – доўгі шлях, таму пажадана сумясьціць абодва падыходы.

– Палітыка ЭЗ мае быць больш актыўнай, а не базавацца толькі на прынцыпах „палітыкі рэагавання”. Мэтад выстаўлення ўмоваў беларускаму рэжыму паказаў сваю неэфектыўнасць. Ня варта чакаць і пазытыўных крокаў з боку Лукашэнкі, каб зрабіць крокі ў адказ – беларускі прэзыдэнт не зацікаўлены ні ў якіх дамовах. Падыход, заснаваны на высоўваньні ўмоваў, прымальны для Лукашэнкі, бо гарантуе малы ўзровень удзелу ЭЗ у вырашэнні беларускага пытання. Неабходна ўлічыць наступную акалічнасць: новыя мэтады ў дачыненні да Беларусі пацягнуць за сабой зьмены і ў Палітыцы эўрапейскага добрасуседства, бо ПЭД пакуль не разлічана на супраць з аўтарытарнымі рэжымамі.

ЭЗ неабходна супрацоўнічаць амаль з усім спектрам апазыцыі і грамадзкіх арганізацый. Эразьвяз павінен таксама актыўней выступаць супраць рэжыму Лукашэнкі.

– Сумяшчэнне двух падходаў у дачыненні да Беларусі: адмоўнага да рэжыму Лукашэнкі і станоўчага да беларускага грамадства. Новая палітыка ў стасунках з Беларуссю павінна аб'ядноўваць як „адмоўныя”, так і „станоўчыя” крокі. Эўразьвяз павінны ўсяляк спрыяць падтрымцы беларускага грамадства, але адначасова рабіць суровыя захады ў дачыненні да рэжыму Лукашэнкі. На найвышэйшым узроўні не павінна быць ніякіх кантактаў з рэжымам. Але побач з тым варта захаваць кантакты з чыноўнікамі на сярэднім і ніжэйшым узроўнях, бо яны могуць адыграць важную ролю ў будучыні – шмат хто з чыноўнікаў захавае свае пасады пасля зьменаў у Беларусі.

Рабочыя сустрэчы з рознымі міністрамі таксама непазбежныя, у рамках вырашэння бягучых праблемаў у стасунках паміж ЭЗ, ягонымі чальцамі, і Беларуссю.

– **Новыя формы падтрымкі.** ЭЗ павінна весьці пошук нетрадыцыйных мэтадаў дапамогі Беларусі. У бліжэйшыя месяцы варта зрабіць адпаведныя крокі па больш гнуткіх і эфектыўных формах дапамогі Беларусі. З той прычыны, што беларускія ўлады не зацікаўленыя ў супрацоўніцтве з ЭЗ, асноўная частка фінансаў павінна скіроўвацца на падтрымку незалежных ініцыятываў. У Беларусі дастаткова недзяржаўных арганізацыяў, якія могуць рэалізоўваць праграмы ЭЗ. Некаторыя з гэтых арганізацый былі пазбаўленыя рэгістрацыі і фактычна вымушаныя працаваць нелегальна. ЭЗ павінен разумець важнасць аказання гэтай падтрымкі.

– **Каардынацыя ўнутры ЭЗ.** У рамках ЭЗ відавочна недастаткова развітая каардынацыя дзеянняў па беларускім пытанні. Гэта датычыць як супрацоўніцтва паміж інстытутамі ЭЗ (Рада Эўрапейская, Эўракамісія, Эўрапарлямэнт), стасункаў паміж гэтымі інстытутамі і краінамі ЭЗ, так і паміж самімі краінамі. Непаслядоўная палітыка ў дачыненні да Беларусі часам выяўляецца ў розных процілеглых кроках розных суб'ектаў ЭЗ, ці наадварот, дубляванні пэўных ініцыятываў.

– **Супрацоўніцтва з ЗША.** Паколькі і ЭЗ, і ЗША імкнуцца да дэмакратызацыі краіны, іх высілкі павінны быць аб'яднаныя – бяз гэтага супрацоўніцтва ўсялякія захады ў дачыненні да Беларусі будуць марнымі. Гэта датычыць як дапамогі грамадзянскай супольнасці і палітычнай апазыцыі, так і захадаў у дачыненні да рэжыму Лукашэнкі. Менавіта Эўразьвяз павінен выконваць вядучую ролю ў падтрымцы дэмакратыі ў Беларусі, бо беларускае пытаньне гэта эўрапейская праблема. ЗША павінны выконваць другаяплянавую, але таксама немалаважную ролю.

– **Дыялог з Расеяй.** Тут варта пачаць адкрытую дыскусію з Расеяй. ЭЗ мусяць пераконваць Маскву, што яна не павінна падтрымліваць рэжым Лукашэнкі. Аднак дыялог будзе складаным. Шмат хто з чальцоў ЭЗ не жадае дражніць Крэмль размовамі пра беларускае пытаньне. Адыгрывае ролю і пазыцыя Масквы ў дачыненні краінаў-суседзяў ці дзяржаваў СНД увогуле, якія Расея лічыць сваёй сферай уплыву, таму не зацікаўленая ў іх дэмакратызацыі. Беручы пад увагу гэтыя акалічнасьці, ёсьць сэнс наладзіць больш інтэнсыўны дыялог з расейскай апазыцыяй на тэму Беларусі.

Стратэгія ЭЗ у дачыненні да Беларусі – захады

Прэзыдэнцкія выбары 19 сакавіка стануць для Беларусі адной з галоўных палітычных падзеяў найбліжэйшых гадоў. Таму ЭЗ неабходна выпрацаваць новую стратэгію ў дачыненні да Беларусі. Гэтыя захады прадугледжваюць тры этапы: этап да выбараў, адразу па выбарах, дзеянні на доўгатэрміновую перспектыву.

А. Кароткатэрміновая стратэгія (да прэзыдэнцкіх выбараў 19 сакавіка 2006 г.)

– **Падрыхтоўка назіральнікаў за выбарамі ў рамках БДІПЧ АБСЭ.** Адна з найважнейшых задачаў для ЭЗ – назіраньне за прэзыдэнцкімі выбарамі. Ня выключана, што беларускія ўлады зробіць крокі па абмежаванні колькасці міжнародных назіральнікаў, адмаўляючы, найперш, прадстаўнікам замежных няўрадавых арганізацыяў. Таму сваю місію назіраньня за прэзыдэнцкімі выбарамі ў Беларусі павінна выкарыстаць АБСЭ. Уладам будзе складана адмовіць ейным назіральнікам – у адпаведнасьці зь міжнароднымі пагадненьнямі, падпісанымі ў тым ліку й Беларусью, усе без выключэньня краіны абавязаныя запрашаць чальцоў АБСЭ для назіраньня за выбарчым працэсам.

Краіны ЭЗ у рамках місіі БДІПЧ павінны як найхутчэй прыслаць сваіх доўгатэрміновых назіральнікаў, затым – накіраваць у Беларусь вялікую колькасць кароткатэрміновых назіральнікаў (800–1000 чалавек).

ЭЗ мае аказаць фінансавую падтрымку місіі БДІПЧ АБСЭ у Беларусі на штат той, што была аказана місіі ў Босніі і Герцагавіне ў 1990-я гады, а таксама абмеркаваць пытаньне фінансавай падтрымкі беларускім арганізацыям па назіраньні за выбарамі на ўзор Інданэзіі ў 1999 г. і накіраваньня ў Беларусь дэпутатаў Эўрапарлямэнту і нацыянальных парламэнтаў краін-чальцоў ЭЗ.

– **Падтрымка Аляксандра Мілінкевіча, адзінага кандыдата ад беларускай апазыцыі падчас выбарчай кампаніі.** Інстытуты Эўразьвязу (Рада Эўрапейская, Эўракамісія, Эўрапарлямэнт) і краіны-чальцы ЭЗ мусяць падтрымліваць Аляксандра Мілінкевіча асабістымі сустрэчамі ды прыняцьцем адпаведных заяваў. Падтрымка адзінага кандыдата ад аб'яднанай апазыцыі мусіць быць заўважнай на ўсіх этапах выбарчай кампаніі. Гэта тлумачыцца наступнымі прычынамі: перадусім гэта будзе доказам салідарнасьці зь беларусамі, што бяруць удзел у дэмакратычным руху. Па-другое, беларускай апазыцыі патрэбны моцны лідар, і такім чалавекам можа стаць Аляксандар Мілінкевіч. Прынамсі, ён мае больш шанцаў стаць лідэрам апазыцыі, чым іх меў на выбарах у 2001 г. Уладзімер Ганчарык. Падтрымка А. Мілінкевіча Эўразьвязам таксама будзе выразным сыгналам беларускаму грамадзтву: да адзінага кандыдата з павагай ставяцца ў Эўропе. Гэта, у сваю чаргу, дасьць ЭЗ новага партнёра – аб'яднаную беларускую апазыцыю з прызнаным лідэрам. Апроч таго, падтрымка А. Мілінкевіча ЭЗ адыграе важную ролю для ягонай асабістай бясьпекі. Рэжым Лукашэнкі будзе вельмі асьцярожным, процідзейнічаючы прызнанаму Эўропай палітыку.

– **Падтрымка сродкаў масавай інфармацыі (ў краіне і за мяжой).** Неабходна наладзіць эфэктыўнае і шырокае радыёвешчаньне на Беларусь. Найлепшымі варыянтамі падаюцца праект Беларускай асацыяцыі журналістаў, а таксама „Эўрапейскае радыё для Беларусі“, што арганізоўваецца пры ўдзеле беларускіх, польскіх, літоўскіх, чэскіх няўрадавых арганізацыяў. Вымагаюць падтрымкі незарэгістраваная прэса і распаўсюднікі улётак.

– **Дапамога асобам, якія перасьледуюцца ў Беларусі па палітычных матывах.** Неабходна, каб актывісты апазыцыі ведалі: у выпадку неспрыяльных

абставінаў яны не застануцца сам-насам з рэжымам і сваімі бедамі. У выпадку рэпрэсіяў у дачыненні да іх, іх сем'і атрымаюць патрэбную дапамогу. Стварэнне адмысловага фонду дапамогі мусіць адбывацца пры ўдзеле беларускай апазыцыі. Фонд, пажадана, стварыць да выбараў, але найбольшая патрэба ў ім узьнікне менавіта пасля іх. Ахвяраў палітычных рэпрэсій – наўпрост ці цераз пасярэднікаў – павінна падтрымаць і Эўрапейская ініцыятыва дзеля дэмакратыі і правоў чалавека. Трэба памятаць: колькасьць ахвяраў палітычных рэпрэсіяў будзе ўзрастаць па меры набліжэння выбараў.

– Яшчэ да выбараў ЭЗ павінен пільна сачыць за сытуацыяй у Беларусі, неадкладна рэагуючы на недэмакратычныя крокі ўладаў. Неабходна прымаць ясна сфармуляваныя заявы ў адказ на недэмакратычныя паводзіны беларускіх уладаў падчас выбарчай кампаніі. Варта заўсёды падкрэсьліваць, што зьняцьце А. Мілінкевіча з прэзыдэнцкай гонкі будзе разглядацца ЭЗ як грэбаванне дэмакратычнымі прынцыпамі падчас выбараў, і выкліча неадкладную рэакцыю.

Адказ на недэмакратычныя паводзіны беларускіх уладаў павінны быць канкрэтным: напрыклад, забарона на ўезд у краіны ЭЗ чыноўнікаў, асабіста адказных за ціск на апазыцыю і грамадзянскую супольнасьць (судзьдзі, пракуроры, супрацоўнікі міліцыі). Фактычна гэта стане пэўным адказам на зварот Палітычнай рады Аб'яднаных дэмакратычных сілаў (сьнежань 2005 г.), якая прапанавала забараніць выдачу візаў чыноўнікам, адказным за распрацоўку і прыняцьце паправак у Крымінальны кодэкс Беларусі, паколькі яны супярэчылі Канстытуцыі і міжнародным дакумэнтам, падпісаным Беларуссю: Міжнароднай канвенцыі па грамадзянскіх і палітычных правах і Сусьветнай дэкларацыі правоў чалавека.

Неабходна таксама прыняць заяву-папярэджаньне, што ЭЗ забароніць уезд на тэрыторыю краін-чальцоў сябраў выбарчых камісій, пракурораў, судзьдзяў, супрацоўнікаў міліцыі, якія возьмуць асабісты ўдзел у фальсыфікацыях, або разгоне акцыяў пратэсту пасля выбараў.

Неабходна выявіць і абнародаваць грашовыя рахункі беларускага кіраўніцтва ў замежных банках (у прыватнасьці, у Аўстрыі). ЭЗ можа каардынаваць

дзеянні ў гэтым кірунку разам з Швайцарыяй і ЗША. Блякаваньне часткі рахункаў можна зрабіць ужо да выбараў.

– **ЭЗ трэба падрыхтаваць прапановы наконт Плян дзеянняў у стасунках зь Беларусью.** Гэта вельмі істотна, бо Эўразьвяз павінен быць гатовы да перамоваў з новым урадам у Менску пасля сканчэння эры Лукашэнкі. Праект Плян дзеянняў стане сыгналам беларускай апазыцыі і грамадзтву – ЭЗ працуе над паслядоўнай палітыкай у дачыненні да вашай краіны, робячы акцэнт на канкрэтных прапановах. Асноўныя кірункі праекту Плян дзеянняў пажадана прэзэнтаваць да выбараў (ці хаця б заявіць пра пачатак працы над плянам).

Эўразьвяз мусіць сфармуляваць розныя магчымыя рэакцыі пасля выбараў у зелённасьці ад сытуацыі ў Беларусі. То бок, Эўразьвяз мусіць быць гатовы да розных сцэнараў развіцця сытуацыі ў Беларусі пасля выбараў.

Б. Дзеянні адразу пасля выбараў

У выпадку магчымых фальсыфікацыяў неабходна ўвесці санкцыі супраць рэжыму Лукашэнкі, узмацніўшы пры гэтым падтрымку беларускай апазыцыі й грамадзянскай супольнасьці:

– **Падтрымка ЭЗ рэпрэсаваных апазыцыйных палітыкаў.** Тут Эўразьвязу неабходна займаць дастаткова актыўную пазыцыю, абмеркаваўшы яе з АБСЭ і ААН і расейскімі ўладамі. Апазыцыйныя палітыкі і грамадзкія актывісты не павінны сябе адчуваць кінутымі перад рэжымам.

– **Блякаваньне ўсіх банкаўскіх рахункаў беларускага кіраўніцтва ў краінах ЭЗ.** У гэтай справе неабходна зьвярнуцца да досведу іншых краін, напрыклад, Швайцарыі і ЗША. Магчымыя таксама эканамічныя санкцыі, скіраваныя супраць прадпрыемстваў, тым ці іншым чынам звязаных з Адміністрацыяй прэзыдэнта. ЭЗ таксама зьвярнуць увагу на гандлёвых партнэраў Беларусі, якія займаюцца закупкай зброі й вайсковай тэхнікі ў гэтай краіне, настойваючы

на тым, каб яны адмовіліся ад такіх кантрактаў. Гэтыя захады таксама варта каардынаваць з ЗША.

– **Неабходна накіраваць зварот прэзідэнтам Пуціну і Лукашэнку** з папярэджаннем, што меркаваны рэфэрэндум па стварэнні саюзнай дзяржавы Расеі і Беларусі будзе прызнаны нелегітымным і супрацьзаконным, калі будзе праведзены з грэбаваннем дэмакратычнымі стандартамі.

В. Доўгатэрміновыя дзеянні

Некаторыя з кароткатэрміновых задачаў можна вырашаць у сярэдне – і доўгатэрміновай перспектывах, перадусім у тым выпадку, калі Лукашэнка застанецца ва ўладзе. Хоць беларускія ўлады ня схільныя да супрацоўніцтва, ёсць дастатковая колькасць арганізацыяў у Беларусі, якія імкнуцца працаваць на карысць развіцця дэмакратыі і грамадзянскай супольнасці ў Беларусі.

У ЭЗ ёсць магчымасці, зацікаўленасці і патэнцыял, каб стаць асноўным гульцом на гэтым полі ў Беларусі. Посьпех залежыць ад таго, наколькі хутка будуць зробленыя адпаведныя захады. Не беларускім NGO і суполкам бракуе, як неаднаразова казалася, „успрымальнасці“, наадварот, ЭЗ бракуе ўменьня вызначыць найлепшых партнёраў і мэтады падтрымкі. Палітыка ЭЗ мусіць складацца з непрыязнага стаўлення да рэжыму Лукашэнкі і пазытыўных крокаў, скіраваных на падтрымку грамадзянскай супольнасці і дэмакратыі ў Беларусі.

– **Далейшая падтрымка апазыцыі** – трэнінг, дапамога ў дзейнасці ў Беларусі ў гарадах і правінцыі. Гэта пункт азначае, што ЭЗ трэба быць гатовым падтрымаць забароненыя ўладамі арганізацыі.

– **Далейшая дапамога ў станаўленні грамадзянскай супольнасці** ўключае падтрымку штодзённай дзейнасці няўрадавых арганізацыяў, скіраваных на ўзмацненне іх інстытуцыйных і чалавечых рэсурсаў. Дапамогі

з боку ЭЗ заслугоўваюць рэгіянальныя незалежныя газеты і бюлэтэні, уключна з незарэгістраванымі. Тое самае тычыцца і культурніцкіх нездзяржаўных праектаў, уключаючы абмены з краінамі ЭЗ у сфэры культуры. Падтрымка ЭЗ не мусіць канцэнтравацца толькі на Менску і вялікіх гарадах, а аказвацца дапамога ініцыятывам і няўрадавым арганізацыям у малых гарадах і нават вёсках. Беларускія няўрадавыя арганізацыі, напрыклад, маглі б паўдзельнічаць у інфармацыйнай кампаніі ЭЗ у процівагу здзяржаўнай прапагандзе, скіраванай супраць Захаду і ЭЗ. Эўразьвяз таксама можа разгледзець пытаньне падтрымкі малых і сярэдніх прадпрыемстваў, якія зьяўляюцца часткай новага грамадства, заснаванага на дэмакратычных прынцыпах і рынкавай эканоміцы.

Украінскі досьвед у гэтым пытаньні больш каштоўны для Беларусі, чым досьвед краінаў ЭЗ. Таму Эўразьвязу варта ажыццяўляць агульную праграму супрацоўніцтва паміж няўрадавымі арганізацыямі ЭЗ і Украіны і іхнімі беларускімі партнэрамі.

– **Стыпэндый.** Эўразьвяз і асобныя яго краіны павінны разгледзець магчымасьці выдзяленьня стыпэндый беларускім студэнтам у абыход уладаў, або здзяржаўных установаў. Міжнародны вышаградзкі фонд, маючы досьвед у гэтай галіне, здолее пашырыць сваю праграму, калі атрымае дапамогу ад ЭЗ.

– **Спрашчэньне візавага рэжыму для беларускіх грамадзянаў.** Рэжым Лукашэнкі зацікаўлены толькі ў самаізаляцыі краіны, а паездкі беларусаў у краіны ЭЗ могуць адыграць станоўчую ролю ў працэсе дэмакратызацыі краіны. Таму ЭЗ павінен хаця б прыадчыніць мяжу зь Беларусьсю. ЭЗ варта спрасьціць візавы рэжым і разгледзець магчымасьць скасаваньня аплаты за візы. Такая палітыка прывяла б да далейшых пазытыўных зьменаў ва ўспрыняцьці ЭЗ беларускім грамадствам.

3. Інструмэнты

Вышэй вызначаныя дзеянні немагчыма ажыццяўляць без мэханізму дзеяньняў. Ёсьць чатыры прапановы ў гэтым пляне:

– **Стварэньне краінамі ЭЗ адмысловай групы напярэдадні прэзыдэнцкіх выбараў (з удзелам прадстаўнікоў Эўракамісіі і Рады).** Гэта лепей рабіць у форме нефармальнага супрацоўніцтва паміж краінамі ЭЗ – краіны, што працуюць дзеля дэмакратычнай Беларусі (краіны Балты, Скандынавіі, Нямецчына і „вышаградзкая чацьвёрка“) маглі б адыграць істотную ролю ў выпрацоўцы новага падыходу да Беларусі. Групу пажадана сфармаваць да выбараў, аднак яна будзе запатрабаваная таксама пасля іх.

– **Прызначэньне спэцпрадстаўніка ЭЗ па Беларусі.** Прапанова Хаўера Саяны аб прызначэньні чыноўніка, адказнага за кантакты з Беларуссю, успрымаецца як крок наперад. Тое ж датычыць і рашэньня Саяны накіраваць спэцыяльнага прадстаўніка па правах чалавека ў Беларусь дзеля кантактаў з прадстаўнікамі грамадзянскай супольнасьці і выказваньня заклапочанасьці ўраду і прэзыдэнту Лукашэнку. Але гэтых намаганьняў, відавочна, недастаткова. Эўразьвязу неабходна прызначыць спэцпрадстаўніка па Беларусі – пажадана вядомую асобу, напрыклад, былога палітыка. Спэцпрадстаўнік інфармаваў бы інстытуты ЭЗ аб бягучай сытуацыі ў Беларусі ды стасунках паміж ЭЗ і краінай, робячы прапановы наконт Беларусі. Апрач, ён падтрымліваў бы кантакты з прадстаўнікамі беларускай грамадзянскай супольнасьці, апазыцыйнымі сіламі і ўладамі.

– **Дэлегатара ЭЗ у Менску.** Пастанова ЭЗ, прынятая Эўракамісіяй у лістападзе 2005 г., аб адкрыцьці рэгіянальнага прадстаўніцтва ў Менску таксама зьяўляецца ілюстрацыяй росту зацікаўленасьці ЭЗ у Беларусі. Рэгіянальнае прадстаўніцтва пад назіраньнем кіраўніка Дэлегатара камісіі ва Украіне будзе дзейным мэханізмам, улічваючы характар стасункаў паміж абодвума бакамі. Аднак штодзённая прысутнасьць дыпляматаў ЭЗ у Менску была б больш важнай, чым наведваньне Беларусі рознымі дэлегацыямі. Сытуацыя ў краіне пастаянна мяняецца, таму ў доўгатэрміновай пэрспэктыве прысутнасьць ЭЗ паспрыяла б становішчу ў краіне пасля прэзыдэнцкіх выбараў. Таму неабходна адчыніць офіс Дэлегатара ЭЗ у Менску цягам 2006 году. Адным з прыярытэтаў дзейнасьці Дэлегатара мусіць быць ажыццяўленьне інфармацыйнай палітыкі ЭЗ.

– **Агенцтва эўрапейскай дэмакратыі.** Камісія будзе карыстацца ў 2005–2006 існуючымі механізмамі, такімі як Эўрапейская ініцыятыва дзеля дэмакратыі і правоў чалавека і Дэцэнтралізаваныя інструменты супрацоўніцтва, з мэтай прасоўвання дэмакратыі ў Беларусі. ЭЗ таксама павінен разгледзець магчымасць стварэння новай установы дзеля сваёй дзейнасці як у Беларусі, так і ў іншых краінах з аўтарытарнымі рэжымамі.

У траўні 2005 г. офіс віцэ-прэзідэнта Эўрапарлямэнту Эдварда МакМілана Скота высунуў канцэпцыю стварэння Агенцтва эўрапейскай дэмакратыі (АЭД). Такое агенцтва можа быць пабудавана на ўзор амэрыканскага Нацыянальнага фонду дэмакратыі альбо брытанскага Ўэстмінстарскага фонду дэмакратыі.

Галоўнай мэтай АЭД павінна быць падтрымка дэмакратыі ў краінах, што церпяць ад дыктатуры. АЭД магло б фінансавацца зь бюджэту ЭЗ і добраахвотных унёскаў краінаў ЭЗ, аднак яно будзе больш незалежным за існыя інстытуты і розныя праграмы аказання дапамогі. Эўрапарлямэнт у такім выпадку быў бы адказным за выбары Рады дырэктароў АЭД, а само агенцтва штогод падавала б справаздачу на разгляд у Эўрапарлямэнт.

Важна, каб гэтае агенцтва мела магчымасць падтрымліваць як зарэгістраваныя, так і незарэгістраваныя ўладамі суб'екты (у апошнім выпадку дамовы на атрыманьне грантаў падпісваюцца з прыватнымі асобамі). Гранты мусяць выкарыстоўвацца на фінансаваньне шэрагу дэмакратычных ініцыятываў, уключна з друкаваньнем незарэгістраваных газэтаў і брашураў. АЭД мусяць працаваць больш гнутка і хутка, чым інстытуты ЭЗ, а праекты павінны разглядацца не даўжэй, чым тры месяцы.